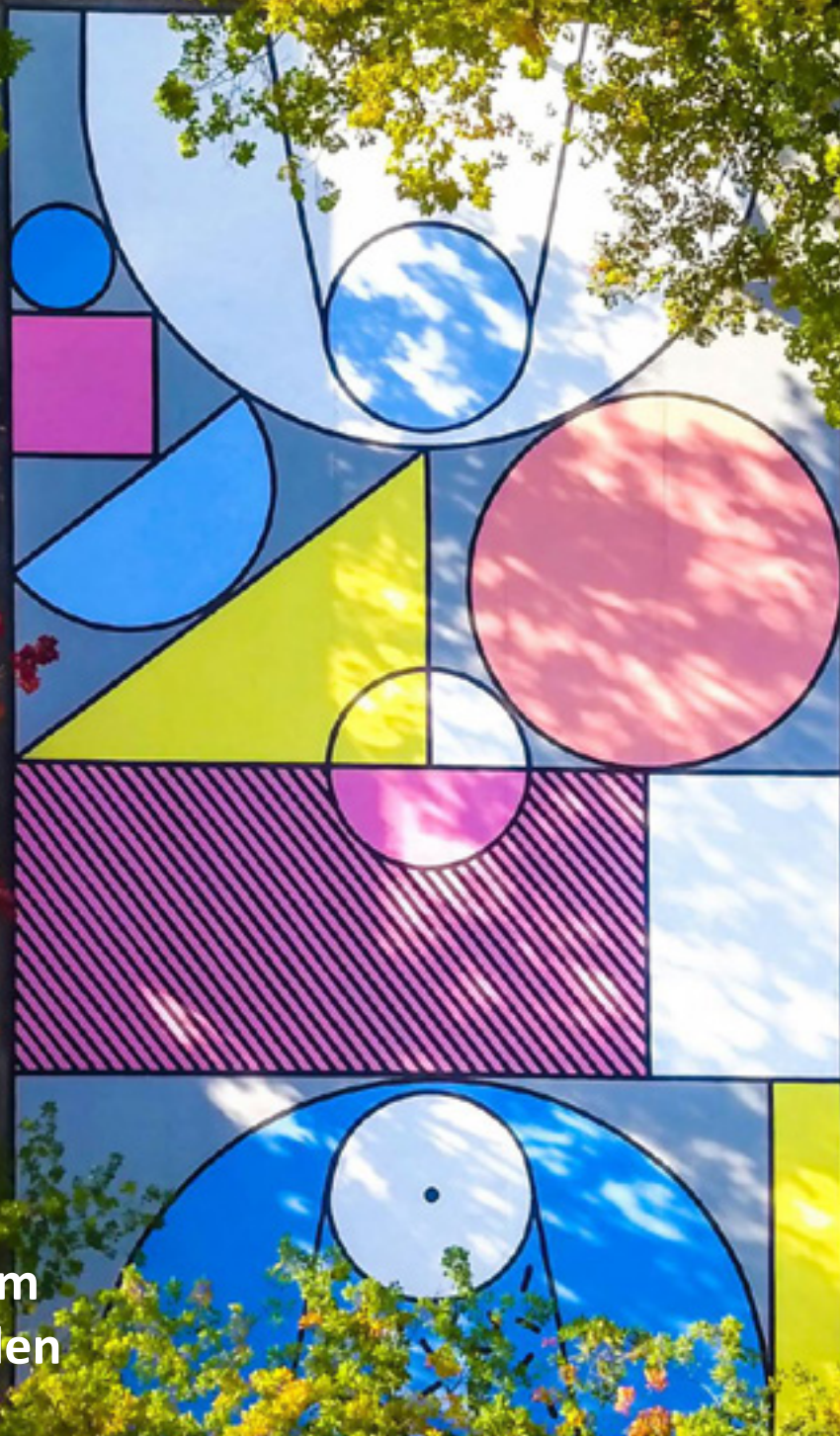

**Jaarplan
Kenniscentrum
Vlaamse Steden
2019**

Inhoud

Profiel	Programma's	Andere opdrachten
3 Woord vooraf	8 Thema's jaarplan 2019	28 Het Kenniscentrum als gesprekspartner voor de Vlaamse regering en voor de minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie
4 Wie is het Kenniscentrum?	10 O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie	
5 Communicatie	15 Smart cities	
	18 Stadsgenoten	28 Opmaak van memorandum regionale verkiezingen
	20 Innovaties in de stedelijke organisatie	
	22 Stadsregionale ontwikkelingen en arrangementen	29 Opleiding gebiedsgericht werken
	23 Ruimtelijk rendement	
	25 Life+ Integrated Projects Climate Action: project BE-REEL !	

Profiel

Woord vooraf

Het Kenniscentrum Vlaanderen wordt aangestuurd door een beheerscomité, samengesteld uit de 13 burgemeesters van de centrumsteden en een vertegenwoordiging van VVSG. Mag ik via deze weg de 13 burgemeesters proficiat wensen met hun verkiezing? Sommigen verlengen hun mandaat. Anderen gaan een nieuw avontuur aan.

Burgemeester is het mooiste ambt ter wereld. Een stad is een thuis. Voor vele mensen vervult een burgemeester een vooraanstaande rol in een samenleving. Hij of zij bouwt bruggen, brengt mensen, ondernemers samen. Ik haal hier zelf veel voldoening uit. Ik wens jullie hetzelfde. Maak er een deugddoend mandaat van.

In 2019 bouwen we verder op de derde samenwerkingsovereenkomst 2017 – 2021, die ook het derde jaar in gaat. De programmaonderdelen die zijn voorzien, bouwen verder op de ontwikkelingen in 2018. We ondersteunen steden vooral in digitale uitdagingen. Het programma O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie bundelt een reeks rapporterings- en visualisatietools, de ontwikkeling van een datawarehouse, workshops rond de General Data Protection Regulation (GDPR) en het verzamelen van best practices rond het schillenboek.

Ik geloof sterk in digitale toepassingen die een stedelijke organisatie verbeteren en toegankelijker maken.

Het Kenniscentrum Vlaamse steden wil de troeven van alle centrumsteden samenbrengen om zo een sterker stedenbeleid te realiseren.

Ik geloof in een diverse samenleving. Maar diversiteit en superdiversiteit betekent ook veel uitdagingen. In het meerjarig traject 'Stadsgenoten' focussen we op stedelijk samenleven in zo'n context. In 2019 wensen we te peilen naar de temperatuur in de verschillende centrumsteden.

Tenslotte rust er een enorme uitdaging in de opstelling van een krachtig memorandum, in aanloop van de Vlaamse verkiezing in mei 2019. Ik hoop dat de Vlaamse overheid voluit de kaart van de steden wil trekken. Als we een sterk beleid willen voeren op Vlaamse niveau, ligt de sleutel bij de grote en regionale steden.

Ik maak tenslotte graag van deze gelegenheid gebruik om Linda Boudry en haar team te bedanken voor alle inzet, voor alle studies en reflecties. Veel succes in 2019.

Veel leesplezier.

Wim Dries
Voorzitter Kenniscentrum Vlaamse Steden

Wie is het Kenniscentrum?

Het Kenniscentrum Vlaamse steden is een Interlokale Vereniging opgericht in 2007 onder impuls van de dertien centrumsteden en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw (VVSG). De samenwerking wordt geformaliseerd door een samenwerkingsovereenkomst met een looptijd van vijf jaar. De duur kan telkens verlengd worden met maximaal vijf jaar bij beslissing van de gemeenteraad van de Centrumsteden en van de Raad van Bestuur van de vzw VVSG. Eind 2016 werd de derde samenwerkingsovereenkomst 2017 – 2021 door alle partners goedgekeurd.

Samen met de VVSG vormen de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de OCMW's van de centrumsteden, het team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid en Belfius de belangrijkste partners. Bovendien wordt alle kennis en informatie breed toegankelijk gemaakt via de website van het Kenniscentrum.

Het Kenniscentrum wordt aangestuurd door:

- het beheerscomité samengesteld uit de 13 burgemeesters en een vertegenwoordiger van de VVSG;
- het dagelijks bestuur dat bestaat uit een delegatie van (adjunct) algemeen directeurs, een vertegenwoordiger van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en de VVSG, een vertegenwoordiging van de OCMW's en van de financieel directeurs van de centrumsteden;
- werkgroepen die de programma's voeden en ondersteunen.

Voor de personeelsbezetting wordt geopteerd voor een kleine en slagvaardige staf. De coördinatie van het Kenniscentrum is in handen van Linda Boudry daarin voltijds bijgestaan door Joris Voets vanaf april. Lotte De Bruyne neemt van 1 april tot 15 juli voltijds het spoor 'Stadsgenoten' voor haar rekening.

Communicatie

De Vlaamse steden worden overspoeld door een enorme stroom aan informatie en initiatieven al dan niet rechtstreeks gelinkt aan stedelijke problematieken. Daardoor is het niet evident hoofd- en bijzaak van elkaar te onderscheiden. Het Kenniscentrum wil hen daarom ondersteunen bij het filteren en structureren van deze informatietoevloed. Daarbij hanteren we diverse kanalen en methodieken, niet enkel om de steden doch ook om onze verschillende partners en stakeholders te bereiken. Via uiteenlopende digitale instrumenten wil het Kenniscentrum daarnaast ook zelf actief en liefst innovatief communiceren met haar verschillende partners en stakeholders.

Stofferen portaalsite

De portaalsite, www.kenniscentrumvlaamsesteden.be, is de spil van het informatieaanbod en de communicatie van het Kenniscentrum. Via de website ontsluiten we de kennis en informatie die in ons bezit is. De site biedt verschillende zoekmogelijkheden om binnen de kernthema's van het Kenniscentrum snel de nodige informatie en achtergronden te vinden. De openingspagina wordt verschillende keren per maand vernieuwd. In totaal werden op 1 januari 2019 reeds 488 nieuwsitems gepubliceerd.

De website wordt stelselmatig geactualiseerd naarmate de inhoudelijke werkzaamheden van het Kenniscentrum vorderen. Zo werden verschillende bijkomende deelpagina's gecreëerd naar aanleiding van de opmaak van het jaarverslag 2018. Daarnaast zetten we wekelijks een interessante studie in de kijker. Sinds 17 januari 2011 beschikken we over een gebruikersregistratie. Daaruit kunnen we afleiden dat de website sindsdien 117.409 keer is bezocht (stand van zaken op 24 januari 2019) en dat er sinds midden januari 2011 377.136 pagina's werden bekeken. Tot dusver is de webpagina door 79.497 unieke bezoekers geconsulteerd.

Opmaak maandelijkse nieuwsbrief: bij de doelgroep in de bus

In elk nummer van de nieuwsbrief biedt het Kenniscentrum een goede mix aan van onderwerpen (naar inhoud en type): aankondigingen van acties, activiteiten of publicaties, standpunten in (actuele) beleidsthema's, kennisitems (verwijzing naar een verschenen studie, een dossier dat door een werkgroep is samengesteld, etc.), beleidsitems van het Kenniscentrum (een nieuwe partner, een nieuw thema), linken naar interessante websites, informatie rond stedenbeleid in het buitenland,... Sinds de start van de nieuwsbrief werden intussen 891 items gedocumenteerd. De nieuwsbrief telt op dit ogenblik 6.137 abonnees (stand van zaken 24 januari 2019).

Website Complexe stadsprojecten

De centrumsteden bouwden de voorbije jaren heel wat kennis op rond complexe stadsprojecten. Deze waardevolle kennis en informatie rond stadsprojecten zat echter in brokjes en beetje verspreid. Sinds de lancering van een website www.complexestadsprojecten.be in juni 2012 beschikt het Kenniscentrum over een goed kennisplatform langs waar de opgebouwde knowhow op een samenhangende manier gebundeld en gedeeld wordt met alle spelers in dit domein: de centrumsteden zelf, andere lokale besturen, bovenlokale overheden én de private sector. Sinds de lancering werd de website al 55.325 keer bezocht en werden er 158.400 pagina's bekeken. De website werd door 42.919 unieke bezoekers geconsulteerd (stand van zaken 24 januari 2019). De softwarematige update van de website wordt afgerond in 2019. Het redactieteam (Hardwin De Wever, Philippe Van Wesenbeeck, Mieke Gevaert, Marc Martens, Jan Schreurs, Marc Bauwens, Stijn De Vleeschouwer, Isabelle Verhaert en Linda Boudry) zal aansluitend een grondige inhoudelijke update van de projectfiches coördineren.

Website ‘herbestemming kerken’

In 2014 inventariseerde en documenteerde het Kenniscentrum 250 herbestemde kerken in binnen- en buitenland. Voor elke herbestemde kerk werd een fiche opgesteld die naast de ligging en de huidige functie(s) een beknopte historiek van het kerkgebouw bevat alsook foto's, contactgegevens en linken naar relevante sites. De website '[herbestemming kerken](#)' is sinds de lancering op 20 oktober 2015 al 21.248 keer bezocht en 48.976 pagina's werden bekeken (stand van zaken 24 januari 2019). Tot dusver is de website door 15.172 unieke bezoekers geconsulteerd.

Net als in 2016, 2017 en 2018 wordt de website in samenspraak met de projectleider van het projectbureau herbestemming kerken ook in 2019 aangevuld met nieuwe cases.

Aanvulling website ‘tijdelijk gebruiken’

Het Kenniscentrum bestudeerde in 2015 aan de hand van binnen- en buitenlandse voorbeelden de condities waaronder tijdelijke invullingen in Vlaanderen een volwaardig instrument kunnen worden: mogelijke functies, kritische succesfactoren, vereist wetgevend kader, kostprijs, rol van lokale overheden, administratieve vereisten,... Al deze informatie werd in 2016 verwerkt tot een website '[tijdelijk gebruiken](#)' die gelanceerd werd tijdens een studiedag op 23 februari 2016. De website werd sindsdien 7.888 keer bezocht door 6.045 unieke bezoekers (stand van zaken 9 maart 2018). Er werden 28242 pagina's bekeken. Ook deze website wordt in 2019 verder aangevuld met recente cases.

Instrumentendatabank lokaal woonbeleid

Deze databank ging in november 2011 online. De [databank](#) wordt halfjaarlijks geactualiseerd, bij die gelegenheid wordt nieuwe informatie toegevoegd en wordt bestaande informatie aangevuld, aangepast of verwijderd. Het Kenniscentrum spreekt de verantwoordelijken binnen de steden daarbij aan om de nodige aanpassingen door te voeren.

Programma's

Thema's jaarplan 2019

De meeste programmaonderdelen die in dit jaarplan voorzien zijn, bouwen verder op ontwikkelingen in 2018. Hieronder worden de werksporen in de diverse programma's verder toegelicht.

O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie

1. Rapporterings- en visualisatietools
 - 1.1. Stad in cijfers
 - 1.2. ORBA of Opvolging Realisatie BestuursAkkoord
 - 1.3. Strategisch meerjarenplan en haar doelstellingen
2. Ontwikkelen van een datawarehouse
3. GDPR – Meer dan een dataregister
4. Schillenboek of gemeentelijke processen gebouwgelerateerde informatie

Smart Cities

1. De stad 'slimmer' maken
 - 1.1. Speerpuntenprogramma
 - 1.2. Studiedag(en) met Eindhoven over Smart Cities en City Deals
2. Smart Flanders
3. City of Things – Slimme steden en gemeenten
4. Studiereis

Stadsgenoten

Innovaties in de stedelijke organisatie

Bovenlokale en stadsregionale arrangementen

Ruimtelijk rendement

1. Toekomstgericht herbestemmen
 - 1.1 Studiedag interne stedelijke organisatie herbestemmingsprojecten
 - 1.2 Haalbaarheidsstudies herbestemmen van parochiekerken
2. Van leegstaande naar verweven werklocaties
 - 2.1 Oproep 2018
 - 2.2 Oproep 2019

Life + Integrated Projects Climate Action: project BE-REEL!

Andere opdrachten

1. Het Kenniscentrum als gesprekspartner voor de Vlaamse regering en voor de minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie
2. Opmaak van memorandum regionale verkiezingen
3. Opleiding gebiedsgericht werken

O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie

Steden hebben een steeds groeiende behoefte aan een goed gedocumenteerd beeld van de omgeving waarin beleid gevoerd dient te worden, aan gestructureerde data-analyse, aan opvolging van beleidsdoelen en inzichtelijke rapportering en visualisatie. De 13 centrumsteden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie hebben beslist waar mogelijk en nuttig een gezamenlijk traject uit te stippelen om zo een fact-based beleid sneller mogelijk te maken. Dat stelt hen in staat te leren van elkaar en het werk te verdelen.

1. Rapporterings- en visualisatietools

De nood aan gebruiksvriendelijke datavisualisatie tools laat zich zowel op het vlak van omgevingsdata als qua beleids- en managementinformatie voelen. De omgevingsanalyses gehanteerd in de beleidsvoorbereiding vragen ‘leesbare’ informatie over de context waarin beleid tot stand komt. De monitoring van lokale meerjarenplannen en de opvolging van concrete actieplannen en acties vergen geïntegreerde rapporteringssystemen waarin data uit diverse bronnen en databanken verbonden en geïntegreerd raken. Geavanceerde visualisatiesystemen verschaffen het college en de leidinggevenden daarbij inzicht in de recentste status en knelpunten, in vergelijkende gegevens en in de realisatievoortgang.

1.1. Stad in cijfers (OBMi – werkgroep)

De OBMi – werkgroep is de plek waar alle vragen en behoeften op vlak van omgevingsinformatie gepost worden. De OBMi – werkgroep neemt kwesties zelf op of verwijst ze naar meer gespecialiseerde werkgroepen waar nodig.

Het voorbije jaar werkte elk van de steden aan een eigen databank met omgevingsdata maar het ontwikkeltraject werd gezamenlijk doorlopen. Daarbij droeg iedereen afhankelijk van de reeds eerder in de stad opgebouwde deskundigheid een steen(tje) bij. Het hele traject was voor de centrumsteden meteen ook een proces van capacity building, daarbij op sleeptouw genomen door Gent en Antwerpen.

In 2018 werd een belangrijke mijlpaal in het OBMi-traject bereikt: vanaf 15 oktober beschikt elke stad over een eigen ‘Stad in cijfers’ website, met een dashboard dat toegang biedt tot overzichtelijk geordende data. Hierbij werden ook de data uit de stadsmonitor edities 2008, 2011, 2014 en 2017 geïntegreerd.

In 2019 werkt de werkgroep verder aan de consolidatie en uitbouw van de ‘Stad in cijfers’ websites. De werkgroep zal daarbij verder inzetten op:

- Het ontwikkelen van uitgebreide gedetailleerde rapporten en steekkaarten met kerncijfers voor de thema’s waarvoor die nog niet voorhanden zijn;
- Het verkennen van nieuwe databronnen en indien mogelijk integreren in ‘Stad in cijfers’
- Het maken van afspraken over gezamenlijke data-aanvragen;
- Het versterken van de dialoog met externe dataleveranciers ;
- Het dieper ingaan op aspecten gerelateerd aan het publiceren van data zoals privacy.

In 2019 wordt de werking van de OBMi-werkgroep verder gezet met een tweemaandelijks vergaderfrequentie. Dit zal toelaten meer complexe uitdagingen, zoals complexe data-aanvragen, tussentijds grondig aan te pakken.

1.2. ORBA of Opvolging Realisatie BestuursAkkoord

ORBA is de tool waarmee de Stad Antwerpen, aan de hand van indicatoren, projecten en releases, de voortgang van verwezenlijkingen in het kader van het bestuursakkoord monitort. In het project ORBA onderzoekt het Kenniscentrum samen met geïnteresseerde steden of en hoe deze tool ook in andere steden zijn nut kan bewijzen. Eind 2017 werden de mogelijkheden van ORBA aan de managementteams van geïnteresseerde steden toegelicht. In 2018 werd de technische haalbaarheid van een implementatie van ORBA2, bij de centrumsteden onderzocht. Daarbij werd uitgegaan van maximale gezamenlijke inspanningen omtrent software ontwikkelingen, implementatie, hosting en bijhorende dienstverlening.

In 2019 werkt het Kenniscentrum samen met geïnteresseerde steden aan een eerste werkende versie van ORBA2. Aan de hand van een uitgebreid stappenplan wordt tegen 31 mei gewerkt aan een eerste operationele versie bij de pilotstad Mechelen. Snel daarna is ORBA ook beschikbaar voor de andere deelnemende steden.

De steden worden begeleid bij het nemen van de nodige formele beslissingen over het samenwerken rond ORBA, de selectie van een dienstenleverancier en het beschrijven en het gunnen van de opdracht aan een

dienstenleverancier. Het Kenniscentrum volgt de implementatie en de bijhorende testen nauwgezet verder op en bewaakt de timing.

Er worden ook afspraken gemaakt over het delen van de kosten en over de aanpak van gewenste verdere ontwikkelingen na de ingebruikname van ORBA2 door de deelnemende steden.

Daarnaast wordt in 2019 de haalbaarheid van een automatische koppeling tussen ORBA2 en de softwarepakketten gebruikt voor het financieel beheer in de steden onderzocht.

1.3. Strategisch meerjarenplan en haar doelstellingen

De studienamiddag 'Van Bestuursakkoord naar strategisch meerjarenplan' die we eind 2018 in samenwerking met de steden Antwerpen en Gent organiseerden, betekende het startpunt van dit deelprogramma en heeft een stevig kader neergezet voor die vertaalslag.

In 2019 zullen we ons meer op operationele aspecten en instrumentarium focussen: doelstellingen, indicatoren, strategische projecten, ...

De concrete invulling van dit deelprogramma zal in samenspraak met het overleg van de (adjunct-) algemeen directeurs van de centrumsteden worden bepaald.

2. Ontwikkelen van een datawarehouse

Een datawarehouse kan omschreven worden als een virtueel magazijn met dossierkasten. Elke dossierkast bevat laden met daarin telkens een reeks samengestelde dossiers die bewust en gestructureerd zijn samengesteld. Bij het opbouwen en ontwikkelen van zo een magazijn dienen veel bouwstenen en aandachtspunten in rekening gebracht te worden om tot een succesvolle implementatie te leiden.

In de voorgaande jaren werd aan de hand van oefeningen in elk van de deelnemende steden tijdens acht workshops ingegaan op de belangrijkste bouwstenen voor de uitbouw van een datawarehouse: informatiebehoefte bepalen, inzetbaarheid van datawarehouse voor specifieke informatiebehoeften en de haalbaarheidscheck. Daarna werd gekeken naar de impact op de interne organisatie, de beschikbare software, implementatie en datamanagement. Tijdens de laatste workshop in de reeks werd de wens uitgesproken dat het Kenniscentrum in 2019 het kennistraject datawarehouse voor de geïnteresseerde centrumsteden verder zou zetten.

In de aanloop van een eerste verkennend gesprek daarover op 8 januari werden de wensen van alle geïnteresseerde steden gebundeld. Tijdens dat gesprek bleek dat een aantal steden de stap willen zetten van de theorie naar een effectieve ontwikkeling van een datawarehouse.

Alvorens in de participerende steden tot de ontwikkeling en implementatie van een datawarehouse over te gaan, dienen nog een aantal voorbereidende stappen te worden gezet. De concrete invulling van die stappen wordt in overleg met de geïnteresseerde steden in 2019 verder geëxpliciteerd. Toetssteen wordt in elk geval dat de opgedane ervaringen eerste opstap moeten bieden voor een eigen datawarehouse traject in de steden.

3. GDPR – Meer dan een dataregister

Op 25 mei 2018 trad de General Data Protection Regulation (GDPR) in heel de Europese Unie in werking. Die datum ligt ondertussen al even achter ons, maar heel wat stedelijke IT-verantwoordelijken, belast met het implementeren van deze GDPR blijven nog zitten met vragen en onduidelijkheden.

In navolging van een eerste workshop in februari 2018 organiseren het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Agentschap Binnenlands Bestuur daarom op 17 januari 2019 een nieuwe workshop GDPR voor de stedelijke GDPR verantwoordelijken. Op die workshop willen we informatie uitwisselen over de implementatie en samen zoeken naar synergiën. In een aantal vervolgwerkshops zal in 2019 verder ingegaan worden op een aantal complexe uitdagingen die de implementatie van GDPR met zich meebrengt: het afsluiten van dataverwerkingsovereenkomsten, het opstellen en uitvoeren van een gegevensbeschermingseffectbeoordeling of het effectiever inzetten van het verwerkingsregister.

4. Schillenboek of gemeentelijke processen gebouwgerelateerde informatie

In het schillenboek worden gemeentelijke processen waarin informatie over gebouwen een (belangrijke) rol speelt, geïnterviewd en gedocumenteerd. Bedoeling is om per gemeentelijk proces een handzame fiche op te stellen waarin best practices worden beschreven, een ideaal gegevensmodel wordt gezocht en de interactie met een centraal Vlaams gebouwenregister wordt gedocumenteerd.

In 2017 werd gewerkt aan de basis voor dit Schillenboek. Er werd een methodiek uitgewerkt voor het beschrijven

van gebouwgerelateerde processen aan de hand van één modelproces: het in- en uitschrijven van burgers door de gemeenten. Tegelijk werd een uitgebreide inventaris gemaakt van gebouwgerelateerde processen binnen de stedelijke administratie.

In 2018 werden de eerste schillenfiches opgeleverd en voorgesteld aan de dienstenleveranciers.

In 2019 wordt aan versneld tempo gewerkt aan nieuwe fiches. De focus wordt daarbij verschoven van woongerelateerde processen naar andere gebouwgerelateerde processen.

Smart cities

1. De stad 'slimmer' maken

Na enkele co-creatieve momenten werd in 2017 door de stuurgroep van het verkennend onderzoek Smart Portraits onderstaande werkdefinitie geformuleerd en goedgekeurd. Deze definitie kan later in het traject indien nodig aangepast worden, maar voornamelijk wordt deze definitie binnen het traject "Smart Cities" van het Kenniscentrum gehanteerd.

Een Smart City is een stad waar alle belanghebbende stedelijke actoren uit de quadruple helix samenwerken aan efficiëntere en meer effectieve oplossingen om stedelijke uitdagingen aan te pakken, gekenmerkt door het samen mogelijk maken van innovatieve oplossingen die aandacht hebben voor de lokale context en eigenheid van de stad.

Het verzamelen, verwerken, delen en openen van data met belanghebbende actoren draagt bij tot het formuleren van concreet beleid en de vertaling naar oplossingen.

De stedelijke overheid kan afhankelijk van projecten en de daarbij horende actoren en technologische oplossingen diverse rollen opnemen: initiëren, faciliteren, regisseren, stimuleren, reguleren, experimenteren, testen, valideren, implementeren, ...

De stedelijke overheid vervult deze functie ten dienste van en ter bescherming van het algemeen belang.

1.1 Speerpuntenprogramma

Voor de verdere Smart City werking van het Kenniscentrum wordt gekozen voor de ontwikkeling van een speerpuntenprogramma naar Nederlands en Fins model. Een goed gekozen speerpuntenprogramma moet daarbij aan een aantal duidelijke criteria voldoen. Het programma moet:

- een maatschappelijke uitdaging aanpakken die de levenskwaliteit van burgers verhoogt;
- zorgen voor een stedelijke omgeving die duurzaam en veerkrachtig in de toekomst staat;
- toekomstgericht zijn en gericht op innovatie. Hierbij worden standaarden gecreëerd of ontwikkeld voor innovatieve producten en diensten;
- een multi-stakeholder aanpak kennen met de vier pijlers van de samenleving: de overheden, bedrijven, kennisinstellingen en al dan niet georganiseerde burgers. Er wordt gewerkt aan een volwaardige Quadruple Helix aanpak;
- voldoende regionale uitstraling bevatten en ook de regio betrekken in de uitvoering;
- verschillende bestuurslagen betrekken;
- zich lenen tot de disseminatie van opgedane kennis én producten zodat we tot gemeenschappelijke en gedeelde dynamieken komen die kunnen leiden tot schaalvergroting;
- de toepassing van data en geïntegreerde technologieën als een essentieel onderdeel integreren.

Daarbij zullen drie essentiële concepten mee het succes bepalen: Innovatie, Quadruple Helix, Datamanagement. In het voorjaar van 2019 wordt samen met de steden/VGC gewerkt aan de keuze van (een) speerpunt(en). Na de zomer wordt gestart met de conceptuele invulling van het speerpuntenprogramma om daarna over te gaan tot een implementatieplan (koppeling aan concrete projecten, het uitwerken van samenwerkingsverbanden, financieringsmodellen, ...).

1.2 Studiedag(en) met Eindhoven over smart cities en City Deals

In de aanloop naar een speerpuntenprogramma wordt in het voorjaar van 2019 (een) studiedag(en) georganiseerd met de Stad Eindhoven. Naast een inkijk in de Smart City-werking van de stad Eindhoven moet dit studiebezoek ook de relatie en wisselwerking verduidelijken met de bovenlokale Nederlandse Smart City strategie. Er wordt in de diepte ingegaan op de gerelateerde Europese projecten in Eindhoven, Eindhoven als lichtstad en het City deal programma gekoppeld aan de Nederlandse Agenda Stad.

2. Smart Flanders

De Vlaamse overheid ondersteunt tot 2019 via haar Smart Flanders-programma de 13 centrumsteden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor Brussel in hun ontwikkeling tot smart cities. Het opteert voor een slimme regio-aanpak die de versnippering tegengaat, en waarbij de steden elk vanuit hun eigen sterkten samen kunnen werken en aansluiting kunnen vinden bij internationale initiatieven.

Het Kenniscentrum participeert ook in 2019 aan dit programma via deelname aan de stuurgroep 'Smart Flanders' van de Vlaamse overheid (Stedenbeleid Vlaanderen). Het Kenniscentrum is ook actieve partner in de nog lopende datapilots: 'Toegankelijkheid' en 'Drukke in de Stad'.

3. City of Things – Slimme steden en gemeenten

De Vlaamse overheid voorziet met City of Things 4 miljoen euro om alle Vlaamse steden en gemeenten de kans te geven slim aan de slag te gaan met smart city-toepassingen: slim parkeren, gezondheidszorg op afstand, efficiënt energieverbruik.... In overleg met de centrumsteden opteerden we voor het indienen van drie voorstellen waarin telkens een aantal centrumsteden / VGC participeren.

De drie voorstellen zijn intussen finaal weerhouden en de uitvoering is gestart in de loop van november 2018. De 3 projecten zijn : databroker (trekker Gent), ANPR-camera's (trekker Turnhout) en de creatie van open (IoT) data awareness bij lokale overheden (trekker Leuven).

Het Kenniscentrum is een actieve partner in elk van de drie projecten en zal instaan voor de disseminatie van de verworven inzichten. Samen met de trekkersteden wordt een disseminatiestrategie uitgewerkt en zal actief gewerkt worden aan kennisoverdracht naar de niet betrokken centrumsteden, andere steden en gemeenten en de Vlaamse overheid.

Afsluitend organiseert het Kenniscentrum een studiedag waarop de kennis uit de drie projecten actief gedeeld wordt.

4. Studiereis

Net als in 2017 en 2018 zal het Kenniscentrum samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur ook in 2019 een meerdaagse studiereis organiseren voor de Smart City experts uit de 13 centrumsteden en een delegatie Vlaamse ambtenaren. In gezamenlijk overleg tussen de centrumsteden en imec wordt gezocht naar een inspirerende Smart City bestemming waarvoor een gevarieerd programma uitgewerkt wordt met boeiende sprekers en workshops.

Stadsgenoten

‘Stadsgenoten’ verwijst naar het meerjarig traject van het Kenniscentrum dat focust op het stedelijk samenleven in diversiteit. Dat diversiteit een groot en belangrijk thema is, blijkt onder andere uit de verschillende bestuursakkoorden van de centrumsteden. Het woord ‘verbinding’ is volgens een analyse van de krant De Morgen, één van de meest gebruikte woorden in deze bestuursakkoorden. (DM ‘Zo zullen onze steden eruitzien in 2024’ op 31-12-18).

Na een eerste verkennende en reflecterende fase in 2018 waar ‘samenleven in diversiteit’ vanuit een meta-perspectief bekeken en ontleed werd, schakelen we nu over naar een fase waarin we dit thema linken aan de Vlaamse centrumsteden. We wensen te peilen naar de temperatuur (aangaande samenleven in diversiteit) in de verschillende centrumsteden. We willen:

- enerzijds te weten te komen met welke thema’s en issues de steden het meest worstelen: waar is er nood aan, waarop blijft het haken?
- anderzijds inventariseren en exploreren van hedendaagse praktijken, domeinen en tools die goed lijken te werken, beloftevol zijn ...

Om op relatief korte termijn een zo breed mogelijk én een fijnmazig perspectief te krijgen én de steden aan de slag te laten gaan met het eerste materiaal nodigen we steden uit het materiaal uit de verkennende fase door te nemen met als focus de geformuleerde vragen waarmee ieder thematische fiche afsluit (‘in de stad’). Daarna kiest elke stad twee thema’s uit om verder aan te werken en duidt een aanspreekpunt aan die binnen de stad de coördinatie op zich neemt. De aanspreekpunten aangeduid door de steden en VGC krijgen op 21 maart een toelichting over het traject tijdens een startvergadering in Brussel. Tijdens een afsluitende vergadering eind juni krijgen zij toelichting bij de eerste analyses en vaststellingen en wordt er samen nagedacht over eventuele vervolgsproten die eveneens mee opgenomen worden in het rapport.

You don't have
to see the
whole staircase,
just take the
FIRST STEP

Innovaties in de stedelijke organisatie

Op 7 december 2018 organiseerde het Kenniscentrum samen met de UGent een seminarie over de innovatie in stedelijke organisaties. Dat was een eerste tussentijdse reflectie over de mate waarin en de manier waarop de stedelijke organisaties in Vlaanderen een antwoord proberen te formuleren op complexe en geïntegreerde maatschappelijke problematieken, die zich niet alleen kenmerken door hun dienstenoverstijgende karakter maar ook door de noodzaak om daar met een ruime en diverse groep stedelijke actoren aan te werken. Deze evolutie naar 'urban governance', gericht op transitie van stedelijke systemen, bevraagt de klassieke organisatie van onze stadsbesturen die vanuit een sterke bureaucratische cultuur komen. De centrale vraag in dit verkennende onderzoek is tot welke

veranderingen dit leidt en hoe stadsorganisaties daarop proberen te antwoorden door de innovatie van hun organisatie, hun werkprocessen, hun manier van beleid voeren, de verdeling van bevoegdheden en het organiseren van overleg.

In een eerste fase werden enkele stadsbesturen hierover bevraagd en in het eerste deel van 2019 zetten we de verkenning verder bij de andere stadsbesturen. In mei 2019 wordt daarover een 'working paper' gepubliceerd die eerst wordt besproken binnen het Kenniscentrum en vervolgens ter kennisgeving wordt overgemaakt aan alle schepencolleges en managementteams van de Vlaamse centrumsteden.

Stadsregionale ontwikkelingen en arrangementen

In opdracht van de Vlaamse overheid is de UGent, binnen het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing, bezig met een actie-onderzoek over de stadsregionale problematiek vanuit politiek-bestuurlijk oogpunt. In eerste instantie krijgt het onderzoek vorm voor de gemeenten van de regio Kortrijk en voor de stadsregio Gent. De onderzoekers volgen van zeer nabij alle recente ontwikkelingen die met regionale beleidsvoering te maken hebben, zowel de spontane ontwikkelingen van onderop in de regio's als de Vlaamse interventies, bijvoorbeeld de creatie

van de vervoerregio's. Ze werken met een aantal scenario's die concreet worden uitgewerkt zodat de haalbaarheid of de onhaalbaarheid van sommige bestuurlijke voorstellen kritisch kunnen worden gewogen. Op die manier dragen ze bij tot het uitklaren van de politieke agenda, ook in functie van het programma van de nieuwe Vlaamse regering. In de periode oktober 2019 zal het onderzoek dermate zijn gevorderd dat de scenario's kunnen worden voorgesteld aan een publiek van politieke en ambtelijke sleutelfiguren uit de centrumsteden.

Ruimtelijk rendement

1. Toekomstgericht herbestemmen

1.1 Studiedagen interne stedelijke organisatie herbestemmingsprojecten

We organiseren in 2018 en 2019 drie studievoormiddagen rond de interne organisatie van steden bij het herbestemmen van erfgoed. De eerste studievoormiddag ging door op 11 december 2018 en Leuven was de gaststad. In 2019 komen op 2 april Antwerpen en op 8 oktober Turnhout aan bod.

1.2 Haalbaarheidsstudies herbestemmen van parochiekerken

Steden, gemeenten en kerkbesturen kunnen vanaf 2016 beroep doen op een begeleidingstraject voor een haalbaarheidsonderzoek voor de gedeeltelijke of volledige herbestemming van een parochiekerk. Eventueel kan het haalbaarheidsonderzoek ook duidelijkheid brengen over welke keuze best gemaakt wordt uit meerdere functies die worden overwogen voor een kerkgebouw. Een haalbaarheidsonderzoek motiveert op een gevisualiseerde manier (ontwerpend onderzoek) de mogelijkheden en geeft ook een beeld van de budgettaire implicaties van een herbestemming. Het eindrapport geeft ook de volgende stappen aan en helpt het project op weg voor het vervolgtraject. Om in aanmerking te komen dienen steden, gemeenten en kerkbesturen zich kandidaat te stellen bij het projectbureau 'herbestemming parochiekerken', jaarlijks zullen twee oproepen gelanceerd worden. Het Kenniscentrum participeerde aan de ontwikkeling van dit project, maakt deel uit van de projectstuurgroep en zorgt mee voor de financiering van het projectbureau. Het Kenniscentrum zal dit project ook verder ondersteunen in 2019.

2. Van leegstaande naar verweven werklocaties

1.1 Oproep 2018

Het ontwikkelen en ondersteunen van een verwevingsbeleid is vandaag een expliciete doelstelling voor het ruimtelijk-economisch beleid. In samenwerking met het Kenniscentrum Vlaamse Steden en de VVSG is het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) op zoek gegaan naar een manier om het in de steden al verichte werk te kapitaliseren en de lokale competenties te versterken. Die zoektocht resulteerde onder meer in dit project waarvan de leiding berust bij het Kenniscentrum. Het project wil enerzijds vijf steden gedurende drie jaar intensief begeleiden bij het opnemen van dergelijk transformatieproces voor een specifieke projectzone op hun grondgebied en anderzijds de opgedane kennis delen met de andere steden en geïnteresseerde gemeenten. Uit de 12 kandidaatstellingen selecteerden we in 2018 vijf projectzones die enerzijds zo verscheiden mogelijk zijn en anderzijds een groot potentieel in zich dragen om projectgebonden vraagstukken die kritisch zijn voor het verwevingsbeleid te abstraheren tot een generieke aanpak met leereffecten voor andere verwevingsprojecten. Op 18 januari kwam de stuurgroep een eerste keer samen voor de kick-off van het begeleidingstraject dat loopt tot eind 2021. Daar lichtten BUUR en Miss Miyagi hun aanpak toe en werden de eerste concrete afspraken gemaakt met de projectverantwoordelijken van de vijf projecten in functie van de verkenningsfase en het opstellen van een diagnosesnota voor elk van de vijf projecten.

1.2 Oproep 2019

In 2019 wordt de oproep herhaald zodat nog eens voor vijftien sites, waarvan minimum vijf in de centrumsteden, expertise ter beschikking kan worden gesteld via een gelijkaardige samenwerking tussen VLAIO, VVSG en het Kenniscentrum Vlaamse Steden. Hiervoor wordt een budget van 620.000 euro ter beschikking gesteld.

Life+ Integrated Projects Climate Action: project BE-REEL !

Het Kenniscentrum werkte in 2017 samen met de Vlaamse en Waalse overheid, drie Vlaamse en twee Waalse steden en het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB) aan de finalisering van LIFE IP CA 16 BE-REEL!. Dit project moet bijdragen aan renovaties en renovatiebeleid wat de energie-efficiëntie aanzienlijk moet verbeteren. Deelprojecten uitgevoerd door de diverse partners omvatten capaciteitsopbouw en opleiding voor beheerders en belanghebbenden, richtsnoeren voor de bouwsector, innovatieve technieken en nieuwe financiële instrumenten.

Het Kenniscentrum staat binnen het project in voor de organisatie van een groots disseminatieprogramma naar de lokale besturen in België.

Daartoe zullen we in 2019:

- Een nationaal netwerk uitbouwen met de Vlaamse, Brusselse en Waalse Verenigingen van Steden en Gemeenten;
- Een eerste meet-up organiseren op 22 mei om zo de noden en behoeften aan kennis en informatie bij de gemeenten in kaart te brengen;
- De workshops, georganiseerd door het VEA, opvolgen in functie van de opbouw van het programma van de masterclasses in 2020;
- Een tweede meet-up organiseren eind 2019 om het programma van de masterclasses maximaal te laten aansluiten bij de noden en behoeften van de gemeenten.

Andere opdrachten

1. Het Kenniscentrum als gesprekspartner voor de Vlaamse regering en voor de minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie

Het Kenniscentrum zal ook in 2019 constructief samenwerken met de Vlaamse Overheid. Tot de verkiezingen van 26 mei wijzigt alvast niets. Met de zittende minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie is er sprake van een bevoorrechte relatie.

Onze doelgroep is dezelfde en daarom is het aangewezen enerzijds elkaars acties te versterken en anderzijds complementariteit te zoeken in wat we doen. Daarom zal tot de verkiezingen op geregelde tijdstippen een structureel overleg ingebouwd worden.

Ook op uitnodigingen om deel te nemen aan een aantal initiatieven van de Vlaamse overheid zullen we blijven ingaan voor zover ze verband houden met de programma's uit het meerjarenplan 2017 – 2021.

Meer algemeen blijft het Kenniscentrum tot 26 mei de ministeriële initiatieven op het niveau van de Vlaamse Regering volgen en wanneer beleidsinitiatieven raakpunten vertonen met programmasporen uit dit meerjarenplan, wordt in overleg met het dagelijks bestuur bepaald of en welke initiatieven zich opdringen.

Na de verkiezingen van 26 mei zal het Kenniscentrum samen met een delegatie uit de centrumsteden een onderhoud vragen met die ministers die bevoegdheden toegewezen kregen die belangrijke hefboomen kunnen inhouden voor het genereren van een doorbraak bij het vinden van antwoorden op stedelijke uitdagingen en hun implementatie. De thematische invalshoek daarbij zijn de programma's van het meerjarenplan 2017 – 2021.

2. Opmaak van memorandum regionale verkiezingen

Het Kenniscentrum bereidt een memorandum voor in de aanloop van de verkiezingen en het regeerakkoord. In dat memorandum worden de verwachtingen die vandaag leven in de centrumsteden en suggesties aan de volgende Vlaamse regering opgelijst. We concentreren ons daarbij op de sporen die in het meerjarenplan van het Kenniscentrum centraal staan.

Krachtige en innovatieve steden zijn de motor van de Vlaamse welvaart. Daarom is het belangrijk dat de steden de juiste sleutels in handen krijgen om een beleid op maat van de stad te voeren en ervoor te zorgen dat steden ook in de toekomst aantrekkelijke woon- en werkplekken blijven.

3. Opleiding gebiedsgericht werken

Het thema 'Gebiedsgerichte werking' was één van de programma's in de eerste samenwerkingsovereenkomst 2007 – 2011. Aangezien gebiedsgericht werken aan permanente verandering onderhevig is, ondervonden de frontlijnwerkers de nood aan bijkomende scholing en ervaringsuitwisseling. Het Kenniscentrum ontwikkelt samen met ervaringsdeskundigen uit de centrumsteden en VGC een opleiding die twee luiken bevat: een eerste tweedaagse waar een theoretische onderbouw centraal staat en vier thematische tweedaagses in steden met praktijkbezoeken, waarin enerzijds bepaalde good practices getoond worden, maar anderzijds ook een aantal projecten/opgaven door de bril van een uitgebreide groep kunnen bekeken worden.

Tijdens de eerste tweedaagse die plaatsvond in 2018 stond de theoretische onderbouw centraal. In 2019 en 2020 organiseren we telkens twee thematische tweedaagses in steden. In 2019 komen tijdelijk gebruik en stadsontwikkeling aan bod, in 2020 'It takes a village to raise a child' en de steenwegenproblematiek.

Op 10 en 11 mei zijn Gent en Brussel (VGC) gastheer voor de tweedaagse met als centraal thema 'tijdelijk gebruiken', op 4 en 5 oktober is het de beurt aan Genk en Hasselt voor een tweedaagse met als thema 'stadsvernieuwing'.

Op massaal verzoek zullen we op 21 november de kernelementen van de theoretische tweedaagse hernemen voor een breed publiek.

Colofon

redactie Kenniscentrum Vlaamse Steden

vormgeving Zeppo

© foto's Coverbeeld : www.wonderwalls.be
Pagina 9: Ulrich Schwarz
Pagina 14: www.AMD.com
Pagina 17: Impramatur
Pagina 19: Ahimstead.wordpress.com
Pagina 21: TU Eindhoven
Pagina 24: Miriam Alster
Pagina 25: Stad Hasselt
Pagina 26: www.pexels.com

*Er is geen moeite gespaard om de auteursrechten van het fotomateriaal te traceren,
wanneer u echter denkt rechthebbende te zijn gelieve dan de uitgever te contacteren.*

v.u. Linda Boudry, Kenniscentrum Vlaamse Steden
Bischoffsheimlaan 1- 8, 1000 Brussel